

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto

Erityisasiantuntija Joni Korpinen

29.9.2022

VN/12643/2021

Asia/Viite: Oikeusministeriön lausunto; Sisäministeriön lausuntopyyntö (VN/12643/2021), hallituksen esitysluonnos eduskunnalle poliisilain muuttamiseksi

Oikeusministeriö esittää lausuntonaan viitteessä mainittuun asiaan seuraavan.

1. Yleistä

Esitysluonnoksessa esitetään muutettavaksi poliisilakia (872/2011), joka tuli voimaan 1.1.2014 samaan aikaan esitutkintalain (805/2011) ja pakkokeinolain (806/2011) kanssa. Lait valmisteltiin vuosina 2007–2010 Esitutkinta- ja pakkokeinokomiteassa (oikeusministeriön komiteanmietintö 2009:2, HE 222/20210 vp ja HE 224/2010 vp).

Oikeusministeriö asetti 10.7.2020 työryhmän (jäljempänä *pakkokeinolakityöryhmä*), jonka tehtävänä oli tarkastella pakkokeinolain muutostarpeita ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset (OM058:00/2020). Työryhmän toimikausi oli 1.9.2020–31.12.2021. Työryhmä luovutti yksimielisen mietintönsä 20.12.2021 (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2022:1, jäljempänä *pakkokeinolakityöryhmän mietintö*, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163783>).

**Postiosoite
Postadress**

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

**Käyntiosoite
Besöksadress**

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

**Puhelin
Telefon**

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

**Faksi
Fax**

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

**S-posti, internet
E-post, internet**

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Nyt lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa esitetyt muutosehdotukset koskevat poliisilain sellaisia säännöksiä, jotka ovat osoittautuneet käytännön toiminnassa epäselviksi tai tulkinnanvaraisiksi. Näitä esitysluonnoksen muutosehdotuksia voidaan lähtökohtaisesti pitää perusteltuina.

Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetaan muutoksia tehtäväksi salaisiin tiedonhankintakeinoihin. Tältä osin on otettava huomioon, että salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva poliisilain 5 luku on olennaisilta osiltaan yhdenmukainen pakkokeinolain 10 luvun säännösten kanssa. Poliisilain mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää olennaisesti samojen edellytysten perusteella rikosten estämiseen kuin niitä voidaan käyttää pakkokeinolain 10 luvun perusteella rikosten selvittämiseen.

Esitysluonnoksen muutosehdotukset poliisilain 5 lukuun vastaavat pääosiltaan oikeusministeriön pakkokeinolakityöryhmän mietinnössä ehdotettavia pakkokeinolain 10 lukuun tehtäviä muutoksia. Tältä osin oikeusministeriö katsoo, että ehdotetut muutokset poliisilain 5 lukuun ovat lähtökohtaisesti tarpeellisia ja kannatettavia. Joidenkin ehdotettujen muutosten osalta esitysluonnoksen perusteluita tulisi kuitenkin selventää, täydentää ja tarkastaa tässä lausunnossa jäljempänä mainituin perustein. Lisäksi tältä osin oikeusministeriö pitää tarpeellisena sitä, että jatkovalmistelussa kiinnitettäisiin erityistä huomiota säädettyjen toimivaltaisuuksien eroihin pakkokeinolain mukaisten toimien soveltuessa rikosten selvittämiseen ja poliisilain mukaisten toimien soveltuessa rikosten estämiseen ja paljastamiseen.

Edelleen oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa on mukana kirjauksia, joiden tulisi olla nykytilan kuvausta koskevassa jaksossa. Tältä osin oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksen säännöskohtaiset perustelut toimivat lähtökohtaisesti tulkintaohjeina esitetyille pykälämuutoksille ja että nykytilan arviointia koskevaan osaan kuuluu pikemminkin se, miksi jotakin lainkohtaa ehdotetaan muutettavaksi tietyllä tavalla.

Oikeusministeriö katsoo, että esitysluonnos edellyttää vielä merkittävää tarkastamista ja työstämistä jatkovalmistelussa.

Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota niihin pakkokeinolakityöryhmän mietinnössä erikseen mainittuihin kohtiin, joiden jatkovalmistelu on katsottu tarkoituksenmukaisemmaksi poliisilain muutostarpeiden arvioinnin yhteydessä.

2. Tarkemmat huomiot

Poliisilain 2 luku

3 § Etsintäkuulutetun ja muun kiinniottaminen

Poliisilain 2 luvun 3 §:ssä säädetään etsintäkuulutetun kiinniottamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni etsintäkuulutettu, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on vangittava tai otettava säilöön. Kyseisessä lainkohdassa kysymyksessä ei ole itsenäinen toimenpide, vaan etsintäkuulutuksen antaneen toimivaltaisen poliisi- tai muun viranomaisen määräämän vapauteen kohdistuvan toimenpiteen täytäntöönpano. Kun tuomioistuin määrää asianosaisen tai todistajan noudettavaksi myöhemmin pidettävään istuntoon, noudettavasta henkilöstä tehdään yleensä poliisilain 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettu etsintäkuulutus.

Esitysluonnoksessa todetaan, että käytännössä poliisi joutuu kuitenkin suorittamaan tuomioistuinten tekemiin prosessuaalisiin ratkaisuihin liittyviä kiinniottoja myös muissa kuin noutoihin liittyvissä tilanteissa, ja näihin tehtäviin ei välttämättä liity etsintäkuulutusta. Esityksen mukaan prosessilaeissa ei myöskään ole tehtävien virka-apuluonteisuuden liittyviä mainintoja tai ylipäättänsä kattavia mainintoja poliisin roolista tuomioistuinten käsittelyratkaisujen täytäntöönpanossa. Näiden tapausten osalta esityksessä mainitaan esimerkkeinä tuomioistuimen istuntopäivänä tekemät päätökset yrittää tavoittaa noudettavaksi poissaoleva asianosainen tai todistaja vielä samalle istuntopäivälle. Tällaista etsintäkuulutusta ei usein tehdä ns. Patja-syöttönä, vaan tuomioistuimesta otetaan yleensä puhelimitse yhteyttä poliisiin ja tarvittaessa toimitetaan poliisille kirjallinen noutomääräys.

Oikeusministeriö viittaa asian osalta ensinnäkin pakkokeinolakityöryhmän mietinnön asiaan koskeviin kirjauksiin. Mietinnössä todetun mukaisesti (s. 19-20) esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/23/2017 todennut etsintäkuulutustilanteita koskien, ettei etsintäkuulutuksen antamisen ja tallentamisen edellytyksistä ole kattavia säännöksiä, kuten ei itse etsintäkuulutuksen määritelmästäkään. Apulaisoikeusasiamies on katsonut tätä voitavan pitää jossain määrin ongelmallisena. Pakkokeinolakityöryhmässä on arvioitu, että etsintäkuulutuksen antamiseen, tallentamiseen tai määritelmään liittyvien kysymysten pohtiminen soveltuu pakkokeinolain muutostarpeita tarkastelevaa ja tämä silmällä pitäen muodostettua työryhmää paremmin muussa yhteydessä tehtäväksi. Viimeksi mainitun osalta – ottaen erityisesti huomioon etsintäkuulutuksen määritelmään liittyvien kysymysten jatkovalmistelutarve – mietinnössä viitataan nyt lausuttavana olevaan lainsäädäntöhankkeeseen poliisilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi. Edelleen mietinnössä todetaan, että koska asiassa on päädytty esittämään poliisilain muutosta, muutos on perusteltua tarkemmin valmistella ja esittää kyseisessä poliisilain muuttamista koskevassa hankkeessa.

Oikeusministeriö korostaa sitä, että oikeudenkäyntien turvaaminen kuuluu poliisin perustehtäviin. Tältä osin 3 §:ään tehtävän muutoksen osalta oikeusministeriö katsoo olennaista olevan, että muu kiinniottaminen rinnastuu säännöksessä etsintäkuulutustilanteisiin kuuluun näin poliisin perustehtäviin.

Lopuksi oikeusministeriö huomauttaa teknisenä seikkana, että pykälään ehdotettavassa lisäyksessä voisi selkeyssyistä viitata muuhun *henkilöön* (Etsintäkuulutetun ja muun **henkilön** kiinniottaminen).

Poliisilain 4 luku

3 § Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä

Esitysluonnoksen nykytilan kuvauksessa todetaan, että osana uutta siviilitiedustelulainsäädäntöä säädettiin poliisilakiin uusi 5 a luku, ja että tässä yhteydessä kyseisen luvun 7 §:ssä määriteltiin suojelupoliisin päällystään

kuuluva poliisimies. Edelleen esityksessä todetaan, että 4 luvun 2 ja 3 §:ssä puhutaan ainoastaan päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, ja että tämän takia on perusteltua, että pykäliin lisättäisiin suojelupoliisin päällystään kuuluva poliisimies, jonka pyynnöstä on oikeus saada tietoja. Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa selostetaan tiiviisti muutosehdotus.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksestä jää epäselväksi se, onko muutosehdotuksessa kyse vain teknisluonteisesta muutoksesta vai onko kyse suojelupoliisin toimivallan laajentamisesta. Oikeusministeriö katsoo tarpeelliseksi, että esitystä täydennettäisiin tältä osin ja tarvittaessa perusteltaisiin toimivallan laajennus. Samat näkökohdat saattavat olla merkityksellisiä myös 4 luvun 2 §:n kohdalla. Oikeusministeriö kiinnittää tältä osin huomiota siihen, että suojelupoliisi suorittaa siviilitiedustelutehtäviä, joista säädetään poliisilain 5 a luvussa.

Poliisilain 5 luku

7 § Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättäminen (samalla ottaen huomioon muutosehdotukset 10 §:n 6 momenttiin ja 45 §:n 3 momenttiin)

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota pakkokeinolakityöryhmän mietinnöstä annettuun lausuntopalautteeseen, erityisesti eduskunnan oikeusasiamiehen, Elinkeinoelämän keskusliiton, asianajaja Fredmanin ja professori Melanderin lausuntoihin koskien sitä, että pääsäännöksi tulisi luvan myöntämisen henkilösidonaisuus ja tiettyihin tässä nähtyihin ongelmiin. Edellä mainittu lausuntopalaute huomioon ottaen jatkovalmistelussa myös poliisilain osalta on syytä varmistaa, että muutoksella ei heikennettäisi päätöksiin liittyviä oikeusturvatakeita tai vähennettäisi niitä koskevaa perusteluvollisuutta.

Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei tarkemmin perustella tai selosteta 7 §:n 3 momentin 1, 3 ja 6 kohtaan tehtäviä muutoksia. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että poliisilain 5 luvussa on kyse rikoksen estämistoimista, ja tältä osin momentin 1 kohtaan tehtävä muutos ei vaikuttaisi perustellulta. Sama huomio koskee niin

ikään momentin 3 kohtaa, jonka osalta esityksessä ehdotetaan käytettäväksi henkilön sijasta epäilty sanaa. Oikeusministeriö katsoo tarpeelliseksi esityksen tarkistamisen ja korjaamisen ottaen huomioon edellä mainittu.

10 § Televalvonnasta päättäminen

Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 31) todetaan vain esityksen ehdotuksesta, että 1 momenttiin lisättäisiin viittaus 5 luvun 9 §:n 1 momentin 6 kohtaan. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ehdotetaan 10 §:ään muitakin muutoksia, mutta niitä ei tarkemmin perustella säännöskohtaisissa perusteluissa. Viimeksi mainituilla muilla muutoksilla tarkoitetaan esityksessä ehdotettavia muutoksia sekä 10 §:n 6 momenttiin (koskien täsmennystä televalvontaluvan alkamisajankohtaan) että pykälän 7 momentin 2 kohtaan (koskien tuntematonta henkilöä) ja että kyseisen momentin 6 kohta ehdotetaan poistettavaksi. Näiltä osin oikeusministeriö katsoo tarpeelliseksi säännöskohtaisten perusteluiden täydentämisen 10 §:n muutosehdotusten osalta. Lisäksi teknisenä huomiona oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että pykälää koskevassa rinnakkaistekstissä (s. 55) tulisi kursivoida ehdotuksen osalta 7 momentin 6 kohdasta numero kuusi.

11 § Yhdistymistietojen hankkiminen ja sen edellytykset

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota pakkokeinolakityöryhmän mietinnöstä annettuun lausuntopalautteeseen koskien ehdotettua muutosta pakkokeinolain 10 luvun 10 §:ään eli että tukiasematietojen ohella huomioitaisiin sijaintitiedot, joita sähköisen viestinnän palveluntarjoajat keräävät asiakkaidensa telepäätelaitteista ja teleliittymistä omiin tietokantoihinsa, ja tukiasematietojen sijaan käytettäisiin molemmista yhdistymistä koskevista tiedoista nimitystä *yhdistymistiedot*. Esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitto vastusti muutosta katsoen, että kyseessä olisi erittäin merkittävä laajennus nykyiseen lainsäädäntöön ja että sensitiivisten sijainti- ja viestitietojen käsitteijöiden piiri kasvaisi, mikä nostaisi riskiä henkilötietojen suojalle. Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan ehdotuksen perusteella jäisi epäselväksi, mitä tietokantoja säännös koskisi. Liikenne- ja viestintävirasto taas piti epäselvänä, mitä toimijoita pykälän mukaiset palveluntarjoajat olisivat ja

arvioi, että uutena pykälän alaan ehdotetut sijaintitiedot todennäköisesti eroaisivat tukiasematiedoista mm. sijainnin tarkkuuden perusteella, jolloin niiden hankkiminen johtaisi suurempaan puuttumiseen toimen kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaan. Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto esitti, että teleoperaattorit eivät ole ehdotusta lukiessaan saaneet selvyyttä siitä, mitä tietoja jatkossa on ylipäättään oikeus luovuttaa.

Pakkokeinolakityöryhmän mietinnössä ehdotusta on perusteltu ennen kaikkea lainsäädännön teknologianeutraaliudella. On sinällään selvää, että sähköisen viestinnän palveluntarjoajat keräävät sijaintitietoa asiakkaidensa telepäätelaitteista ja teleliittymistä omiin tietokantoihinsa. Lausuntopalautteen perusteella kuitenkin vaikuttaa, että kyseiset tiedot eivät välttämättä perusoikeussuojanäkökohtien tai tietoja keräävien tai käsittelevien tahojen perusteella luontevasti rinnastu pykälässä nykyään tarkoitettuihin tukiasematietoihin. Edellä selostettu lausuntopalautte huomioon ottaen oikeusministeriö katsoo, että poliisilain muutosesityksen jatkovalmistelussa tulisi harkita 11 §:ään ehdotettavien muutosten tarkoituksenmukaisuutta. Viimeksi mainitun lisäksi tulisi ottaa huomioon 11 §:n ehdotuksesta seuranneet ehdotukset 5 luvun 1, 12, 53 ja 57 §:ään samoin kuin mahdolliset korjaustarpeet viittaus-ehdotuksien osalta tietyissä pykälissä.

12 § Yhdistymistietojen hankkimisesta päättäminen

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitys ei sisällä tarkempia kuvauksia tai perusteluita koskien 12 §:n 2 momentin poistamista. Esitystä tulisi täydentää tältä osin erityisesti perustellen poistoa tarkemmin.

28 § Peitetoiminta ja sen edellytykset

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ehdotetaan peitetoiminnan edellytyksiin muutoksia henkirikosten osalta. Esityksen nykytilan kuvausta koskevassa jaksossa (s. 17) todetaan, että perustellulta vaikuttaa, että peitetoiminnan käytön edellytyksiä tulisi vain muun kuin tapon, murhan tai surman osalta olla, että tiedonhankintaa on rikollisen toiminnan suunnitelmallisuuden, järjestäytyneisyyden tai ammattimaisuuden taikka ennakoitavissa olevan jatkuvuuden tai toistuvuuden vuoksi pidettävä

tarpeellisena. Tätä muutosehdotusta ei kuitenkaan ole esityksessä tarkemmin perusteltu säännöskohtaisia perusteluita koskevassa osiossa. Oikeusministeriö katsoo, että esityksen säännöskohtaisia perusteluita tulisi tältä osin täydentää 28 §:ään ehdotettavien muutosten osalta.

Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että viitattaessa poliisilain 5 luvun 2 §:n 2 momenttiin (s. 17 alussa) tulisi puhua rikosten estämisestä ja paljastamisesta rikoksen selvittämisen sijaan.

Tässä suhteessa erityisen merkityksellinen on 5 luvun 2 §:n 2 momentin viimeinen virke, jonka mukaan muun muassa peitetoiminnan käyttäminen edellyttää, että se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi ~~rikoksen selvittämiseksi~~.

45 § Menettely tuomioistuimessa

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota 45 §:n osalta nykytilan kuvauksessa todettuun (s. 45). Esityksen mukaan telekuuntelu- tai televalvontaluvan myöntämistä koskeva asia voitaisiin käsitellä vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä olematta myös, jos tiedonhankintakeinon käyttö on jo lopetettu. Oikeusministeriön mielestä kuvattua kirjausta tulisi selventää, sillä epäselväksi jää se, miksi olisi tarpeellista yhtäältä hakea ja toisaalta myöntää telekuuntelu- tai televalvontalupa, jos haettava tiedonhankintakeinon käyttö olisi jo lopetettu.

50 § Kuuntelu- ja katselukiellot

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että 50 §:ään ehdotettavien muutosten osalta esitys ei sisällä lainkaan säännöskohtaisia perusteluita. Vaikkakin muutosehdotusten sisältö käy selväksi esityksen nykytilan kuvauksesta (s. 19), oikeusministeriö katsoo tarpeelliseksi, että esityksen säännöskohtaisia perusteluita täydennettäisiin 50 §:ään ehdotettavien muutosten osalta.

54 § Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 34) viitataan nykytilan kuvaukseen todeten, että siellä esitetyillä perusteilla 54 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi *huu-
mausainerikos*, mutta nykytilan kuvauksessa ei mainita huumausainerikoksen lisäämistä koskevasta ehdotuksesta. Nykytilan kuvauksessa tosin mainitaan huumausainerikos – sekä sen osalta, ettei törkeän huumausainerikoksen johdosta tehdyssä telekuuntelussa kertyneen ylimääräisen tiedon käyttäminen huumausainerikoksen selvittämiseksi ole mahdollista, että perustuslakivaliokunta on toistuvasti katsonut huumausainerikosten kuuluvan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten piiriin –, mutta sen sijaan kuvauksessa ei edellä mainitusti ole mainintaa muutosehdotuksesta 54 §:n 2 momenttiin (s. 19-21). Oikeusministeriö viittaa tältä osin pakkokeinolakityöryhmän mietinnön s. 21 (toinen kappale), jossa todetaan, miksi perustellulta vaikuttaa, että ylimääräistä tietoa saisi käyttää myös huumausainerikoksen selvittämisessä, jos ylimääräisen tiedon käyttämiselle voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys. Oikeusministeriö katsoo tarpeelliseksi esityksen täydentämisen tältä osin edellä mainituin perustein.

Oikeusvertailua koskeva jakso 5.2

Oikeusministeriö pitäisi kokonaisuudessaan tarkoituksenmukaisempana, jos oikeusvertailua koskeva jakso tässä muodossaan poistettaisiin esityksestä. Oikeusvertailussa tulisi tämän sijaan keskittyä nyt käsiteltävänä olevan esitysluonnoksen kannalta mahdollisesti olennaisiin kysymyksiin ja näitä koskevaa arvioon. Tarkoituksenmukaisuuden arvioinnin osalta on otettava huomioon erityisesti se, että luonnoksessa nyt esitetty oikeusvertailu on laadittu ja käsitelty nimenomaan pakkokeinolakityöryhmän työssä. Tältä osin on otettava huomioon muun muassa se, että poliisilain mukaisessa toiminnassa (rikosten estäminen ja paljastaminen) on kyse erilaisesta toiminnasta kuin pakkokeinolaissa (rikosten selvittäminen), jonka vuoksi pakkokeinolakiin liittyvien muutostarpeiden arvioinnin tukemiseksi laadittu oikeusvertaileva jakso ei välttämättä ole kaikilta osin toimiva nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä.

Lisäksi edellä mainitun muutoksen toteutuessa, on otettava huomioon, että ainakin esityksen s. 17 viitataan oikeusvertailua koskevaan jaksoon. Oikeusvertailujaksoon mahdollisesti tehtävät muutokset tulee ottaa huomioon siihen muussa esityksessä tehtävissä viittauksissa.

5 a luku Siviilitiedustelu

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksen nykytilan kuvauksessa ei tarkemmin selosteta 5 a luvun 2, 8, 30, 41 ja 46 §:ään tehtäviä muutoksia. Tältä osin tarpeellista on esityksen täydentäminen. Toisaalta muutosehdotusten osalta on otettava huomioon myös edellä selostettu pakkokeinolakityöryhmän mietintöön liittyvä lausuntopalaute koskien termin tukiasematiedon muuttamista yhdistymistiedoksi (ks. tarkemmin edellä huomiot 11 §:n osalta).

8 § Yhdistymistietojen hankkimisesta siviilitiedustelussa päättäminen

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että 8 §:n 2 momentin 4 kohdan muutos ei näytä vastaavan sitä, mitä sen pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 35) todetaan. Momenttiin jäisi edelleen vaatimukseen ja päätökseen sisällytettävänä tietona tukiasema, jota lupa koskee. Epäselvää on momentin osalta myös, miksi ei enää edellytettäisi mainittavan ajanjaksoa, jota lupa (päätos) koskee. Kun lisäksi verrataan muutoksiin, joita ehdotetaan poliisilain 5 luvun 12 §:n 2 momenttiin, epäselväksi jää niin ikään, miksi poliisilain 5 a luvun 8 §:n 2 momentissa edelleen puhuttaisiin sekä luvasta että päätöksestä. Esitystä tulisi tältä osin tarkastella uudelleen.

3. Esityksen säätämisyjärjestysperustelut

Suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa luvussa (12.2.1) todetaan, että perustuslain 10 §:n 3 momentin tulkinta on perustuslakivaliokunnan käytännössä laajentunut kattamaan myös tiettyjen rikosten estämisen jo varsin pian perusoikeusuudistuksen jälkeen. Perusteluissa olisi hyvä huomioida, että perustuslakivaliokunta otti kyseisen lainkohdan tulkintaan kantaa myös perustuslain muuttamista koskeneessa mietinnössään PeVM 4/2018 vp.

Ehdotuksen mukaan telekuuntelu- tai televalvontalupaa ei enää jatkossa haettaisi ja määrättäisi tiettyjä yksilöityjä teleosoitteita tai telepäätelaitteita koskien, vaan tiedonhankintakeinoja voitaisiin kohdistaa mihin tahansa tietyn henkilön käytössä olevaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen. Sääätämisyjärjestysperusteluiden (12.2.2) mukaan henkilön käyttämien teleosoitteiden ja telepäätelaitteiden yksilöintitietojen selvittäminen jäisi pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen virkavastuulla selvittäväksi asiaksi. Ehdotettu muistuttaa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 35/2018 vp ja PeVL 36/2018 vp) poliisilain 5 a luvussa ja sotilastiedustelulain 4 luvussa säädettyä kuitenkin sillä erolla, että mainituissa laeissa henkilöön kohdistuvana luvan enimmäisaika on lyhyempi. Ehdotus tarkoittaisi poikkeusta suhteessa voimassaolevaan varsin tiukkaan sääntelyyn, jossa tiedonhankinnan kohteena olevat teleosoitteet määritellään tuomioistuimen päätöksessä, kun ehdotuksen mukaan niistä päättäisi poliisin virkamies. Lakiin ei sisältyisi tarkempaa sääntelyä siitä, miten tämä päätös poliisissa tehtäisiin ja miten teleosoitteiden valitsemista koskevat perustelut dokumentoitaisiin. Tämä periaatteellinen muutos huomioon ottaen sääätämisyjärjestysperusteluissa tulisi selkeämmin ilmetä, millä perusteilla ehdotuksen arvioidaan olevan sopusoinnussa perustuslain kanssa.

Esitysluonnoksessa puhutaan luottamuksellisen viestinnän suojan loukkamisesta kun on ilmeisesti tarkoitettu rajoittamista (perusoikeuksien rajoittamisesta ks. Lainkirjoittajan opas 4.1.13).

Hallituksen esityksen laatimisohjeiden mukaan suhdetta perustuslakiin ja sääätämisyjärjestystä koskevan jakson lopuksi on aina esitettävä arvio lakiehdotuksen sääätämisyjärjestyksestä (ks. ohjeiden jakso IV.12), mikä tehdään yleensä seuraavasti: ”Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.”

Ohjeiden mukaan jos lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimukseen on epäselvyyttä, jaksoon on otettava sääätämisyjärjestysarvion jälkeen omaksi kappaleekseen nimenomainen lausuma, jonka mukaan on suotavaa, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi. Ainakin edellä käsitelty telepakkokeinojen kohdentamista

koskeva periaatteellinen muutos on oikeusministeriön arvion mukaan peruste ehdottaa asian käsittelyä perustuslakivaliokunnassa.

4. Muita teknisempiä huomioita

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota seuraaviin teknisempiin seikkoihin:

- s. 17 lopussa viitataan virheellisesti 299 §:ään, kun oikea viittaus vaikuttaisi olevan 29 §:ään.
- Nykytilan kuvauksen s. 22 vaikuttaisi olevan virheellisesti merkitty 58 § (Telekuuntelun, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen), kun sen tulisi olla 56 §.
- Rinnakkaistekstien osalta s. 55 tulisi kursivoida ehdotuksen puolelta 10 §:n 6 momentin 6 kohta. Samankaltainen huomio koskee yleisesti esityksen rinnakkaistekstejä.

Osastopäällikön sijainen,
yksikönpäällikkö

Jussi Matikkala

Erityisasiantuntija

Joni Korpinen

VN/12643/2021-OM-38

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: